

CLASON, FREDRIK

De amerikanske läkarnes organisation mot hamburgsmedicin och kvacksalveri.

Stockholm
1912

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

De amerikanske läkarnes organisation mot humbugsmedicin och kvacksalveri.

Af
Fredrik Clason.

Direkt arbete från läkarnes sida mot humbugsmedicin och kvacksalveri i nutida mening här i Sverige torde, såvidt det är mig bekant, hafva förekommit under omkring tjugu år. Först endast bedrifvet af en eller få enskilde, tog arbetet 1903 mera bestämd form, då fyra läkare och tre andra för saken intresserade personer i Uppsala bildade *Byrån för upplysning om läkemedelsannonser*. Det är i denna uppsats ej tillfälle att ingå på någon redogörelse för Byråns verksamhet. Endast det må framhållas, att Byrån under hela sin tillvaro varit ett helt och hållet enskildt företag, fritt från beroende af såväl läkare som andra organisationer. Det ekonomiska understöd, den från flera håll mottagit, har på intet sätt fått inkräkta på dess handlingsfrihet eller bestämman arten af dess verksamhet. Emellertid har under det sista decenniet Byrån ingalunda varit det enda beviset på ökad intresse från läkarehåll för här ifrågavarande arbete. Allt flere läkare hafva genom uppsatser i facktidsskrifter eller i lokalpressen samt på annat sätt tagit del däruti, och från allt flera af de till Allmänna Svenska Läkarföreningen anslutna länsläkarföreningarna hafva framlagts förslag berörande olika sidor af detta arbete. Detta allt allmänna deltagande i striden synes motivera den frågan, om icke möjligen tidpunkten nu vore inne att närmare samman-sluta de intresserade och förvandla arbetet från ett de många enskildas till hela kårens eller kårorganisationens. Och härvid

synes det vara af stort intresse att taga kännedom om hvad som i samma riktning redan i flera år praktiserats i Amerika.

Sedan länge torde Amerika bland oss betraktas som humbugsmedicinens och kvaacksalveriets land par preference, och detta visst icke utan skäl. Men det har också blifvit mer och mer känt, att den medicinska vetenskapen vid därvarande högskolor äger synnerligen framstående representanter, hvilkas inlägg såväl i det teoretiska forskningsarbetet som beträffande terapiens förvärf varit af stor betydelse för de senare decenniernas medicinska framåtskridande. En annan sida af det medicinska lifvet i Amerika, som hos oss torde vara mindre känd, är att läkaretiken där, inom landets verkliga läkarkretsar, under trycket af de för handenvarande abnormiteterna vunnit en strånghet t. o. m. öfverträffande den hos oss rådande. Såväl det ena som det andra ger en förklaring till det förhållandet, att de amerikanske läkarnes kamp mot medicinsk humbug synes såväl med hänsyn till intensitet som extensitet och organisation förtjäna att tagas till föredöme för våra egna sträfvanden.

Bland Amerikas läkarorganisationer framstår särskildt »*The American Medical Association*» såsom en af de största, förnämsta och förnämaste och kan, enligt hvad från sakkunnigt håll meddelats mig, väl betraktas såsom nämnda läkaretiks särskilda »inkarnation och väktare». Bland oss torde sällskapet vara mest känt genom sitt aktiningsbjudande organ »*The Journal of the American Medical Association*» (inom hvars veckohäften bl. a. Flexners bekanta undersökningar öfver poliomyeliten publicerats). I febr. 1905 tillsatte sällskapet ett särskildt utskott »*The Council on Pharmacy and Chemistry*» i syfte att »skydda läkarkåren och allmänheten mot bedrägeri, otillbörligt hemlighetsmakeri och klandervärd annonsering i samband med s. k. proprietary medicinal articles». (Detta uttryck sammanfaller ungefärligen med »patentmedicin» i vår mening, d. v. s. medicinska fabriksvaror, hvilkas sammansättning är hemlighållen eller patentskyddad. Det är däremot icke i och för sig liktydigt med »humbugsmedicin». Farmakopeernas preparat ligga utanför detsamma, en stor del af de stora lojala fabrikenas preparat däremot inom.)

För att nå det angifna målet skulle utskottet samla och publicera allt till saken hörande vetande. En viktig del af dess arbete blef att inom ofvan antydda gränser pröfva läkemedelshandelns varor med hänsyn till deras förenlighet med allmänhetens och den medicinska terapiens verkliga intresse. Principerna för denna granskning fastställdes i 10 punkter, inom hvilka inrymdes de fordringar man har rättighet att

ställa på ett lojalt läkemedelspreparat beträffande sammansättning, benämning, förpackning, annonseringsmetod, annonsinnehåll m. m. Det förutsättes i dessa regler genomgående, att resp. fabrikanter, som önska få sina fabrikat gillade, genom att lämna ärliga och vägledande uppgifter, underlätta undersökningen; motsatsen medför varans ogillande. De 10 reglerna innehålla i öfrigt mycket af intresse, som dock här måste förbigås. Undersökningen kan i en del fall basera sig på fabrikanternas egna uppgifter, som kritiskt granskas. I öfrigt utföres den af utskottet genom dess egna eller därmed samarbetande krafter. För detta ändamål äger sällskapet ett kemiskt laboratorium, som förestås af utskottets sekreterare.

De läkemedelsfabrikat, som lyckligt passerat de 10 reglernas skärseid, upptagas i en förteckning: *New and Non-official Remedies* (»N. N. R.»), som successivt offentliggöres i sällskapets förutnämnda Journal och tid efter annan äfven utkommer i bokform. Att ett preparat återfinnes i N. N. R., innebär alltså, att det af utskottet anses som ett lojalt preparat; däremot är intet utsagdt om graden af dess terapeutiska värde, ingen direkt rekommendation gifven. Att ett läkemedel saknas i N. N. R., innebär ej med nödvändighet, att det af utskottet ogillats. De officiella, af staten i dess farmakopé auktoriserade preparaten behöfva naturligtvis ej medtagas.

N. N. R. begränsar sig ej till att lämna en naken förteckning öfver de lojala medlen utan upptager äfven en helt kortfattad saklig framställning angående deras sammansättning, framställning, verkningar, användning och dosering och blir därför en i hög grad värdefull vägledare bland massan af nyuppträdande läkemedelsfabrikat och om dem utsända reklamblad.

Hur går det då med humbugen? Den lämnas ej under tystnad å sido. Såväl efter granskningen ogillade fabrikat som sådana uppenbart ovederhäftiga, som aldrig frivilligt äfventyrat en granskning, liksom ock kvacksalveriföretag och andra medicinska bedrägerier af olika slag äro ständigt ett föremål för utskottets spanande blickar och undersökningsverksamhet, hvarvid det med hjälp af kolleger å de skilda orterna synes gå mycket grundligt tillväga. Resultaten af denna del af dess verksamhet meddelas äfven regelbundet i the Journal under rubriken »*Propaganda for Reform*» och hafva äfven samlats i bokform. En 509 sidor stark volym publicerades 1911 under titeln »*Nostrums and Quackery*». Likaså har sällskapet i bokform utgifvit en synnerligen värdefull artikelserie: »*The Great American Frond*», som 1905—06 af Mr. S. H. Adams publicerades i den illustrerade tidskriften *Colliers Weekly*.

»The Council» utgöres f. n. af 16 medlemmar, af hvilka 11 äro medicine doktorer. Man finner bland dem professorer i kemi, farmakologi, bakteriologi, medicin m. fl. samt tjänstemän i statens hälsovårds- och åkerbruksdepartement. Sekreterare och laboratoriechef är Mr. W. A. Puckner.

Det är tydligt, att den amerikanska läkarkåren skall hafva stort gagn af en verksamhet sådan som the Councils. Å andra sidan måste det för ett dylikt upplysningsarbete vara af synnerligt värde att moraliskt och ekonomiskt stödja sig på Amerikas förnämsta läkarsällskap.

www.books2ebooks.eu